

Rondetafelgesprek Tweede Kamer - Defensienota 2018

14 december 2017

De strategische context kenmerkt zich door complexe uitdagingen en dreigingen, waarbij externe en interne veiligheid steeds meer verweven raken.

Terrorisme, cyber-aanvallen en andere vormen van externe inmenging in onze maatschappij zijn voorbeelden.

Ze vereisen van Nederland een geïntegreerd veiligheidsbeleid om zowel extern als intern te kunnen anticiperen en zo nodig te reageren.

De nieuwe Defensienota moet dit bredere veiligheidskader als uitgangspunt nemen – en vervolgens aangeven welke rol de Nederlandse krijgsmacht daarin moet spelen.

* * * *

Onze nationale veiligheidsbelangen zijn in hoge mate ook Europese of trans-Atlantische veiligheidsbelangen – zeker waar het gaat om de reactie op complexe dreigingen.

Daarvoor werken we samen met partnerlanden om ons heen, in de EU en de NAVO.

De Nederlandse krijgsmacht moet zijn ingebed in dit netwerk van een geïntegreerde aanpak van de veiligheid en de internationale samenwerking.

Dat vereist een veelzijdige krijgsmacht – de term is weer terug van weggeweest – maar de vraag is uiteraard 'hoe veelzijdig?' en 'waar liggen de prioriteiten?'

Want ook met de extra 1,5 miljard euro zal het verlaagde ambitieniveau – vastgesteld onder Rutte-1 – vooralsnog van kracht blijven. Overigens gaat het om een oplopend bedrag vanaf 900 miljoen extra in 2018 tot 1,5 miljard in 2021.

Daarmee is de krijgsmacht op orde te brengen, inclusief de ondersteuning, en nieuw materieel kan hopelijk worden aangeschaft – evenwel voor de krijgsmacht die nog steeds alles moet kunnen maar 'minder en korter'.

Daarnaast komt er enige ruimte voor additionele investeringen, onder andere voor de uitgestelde aanschaf van verkenningsdrones (MALE-UAV, de Amerikaanse Reaper) en in het domein van de cyber veiligheid.

Dat is prima. Het past in het bredere veiligheidskader, maar van wezenlijke toename van de slagkracht is nauwelijks sprake.

Terwijl de NAVO daarop toch vooral aandringt. De zelfde oproep is vervat in de motie-Van der Staay uit 2014.

Wezenlijke uitbreiding van de slagkracht is echter niet mogelijk zonder verdere stijging van het budget, dus bovenop de 1,5 miljard.

Gebeurt dat niet, dan is een toename van de slagkracht alleen te vinden in verandering van de huidige structuur van de Nederlandse krijgsmacht.

Die is nog steeds gebaseerd op handhaving van de basiscapaciteiten en alle niches zoals die onder Rutte-2 werden aangeduid: de Patriot luchtafweerraketten, de onderzeeboten, het Joint Support Ship, de missile defence radars op de LCF-fregatten, de tankervliegtuigen – om de meest belangrijke te noemen.

De nieuwe minister van Defensie heeft bij haar aantreden en ook recentelijk in de Tweede Kamer bij de behandeling van de Defensiebegroting 2018 aangegeven dat keuzes onvermijdelijk zijn – dus ook voor een veelzijdige krijgsmacht.

Waarmee ik terug ben bij de kernvraag: welke prioriteiten, welke keuzes?

Mijn prioriteit zou zijn om de basiscapaciteiten de absolute prioriteit te geven zodat de Nederlandse krijgsmacht op land, ter zee en in de lucht kan deelnemen aan operaties in het laagste tot het hoogste deel van het spectrum.

Dat impliceert geen wezenlijke veranderingen voor de instandhouding en modernisering van de basiscapaciteiten van de marine (fregatten, patrouilleschepen, mijnenbestrijdingscapaciteit) en de luchtmacht (jachtvliegtuigen, transport- en gevechtshelikopters).

Wel zet ik vraagtekens bij de handhaving van alle niche capaciteiten.

Keuzes moeten evenwel in internationaal overleg worden gemaakt omdat de nichecapaciteiten internationaal gezien kerncapaciteiten kunnen zijn.

Wellicht is er ook nog ruimte voor behoud van Nederlandse deelname door verdergaande vormen van samenwerking.

Denk aan de Patriot – die door een toenemend aantal Europese landen wordt aangeschaft waardoor de Nederlandse niche-capaciteit in de toekomst minder een niche zal zijn – of de onderzeeboten. Aansluiting bij de Noors-Duitse samenwerking ligt dan voor de hand.

Maar het zere punt zit toch vooral bij de landmacht die onvoldoende mee kan in het hoogste deel van het spectrum door gebrek aan grondgebonden slagkracht – lees voldoende artillerie en tanks of hun technologisch geavanceerde vervangers in de toekomst.

De kern van de landmacht zijn de drie brigades:

- de 11^e Luchtmobiele Brigade, nu nauw samenwerkend met de Duitse Division Schnelle Kräfte;
- de 43^e Gemechaniseerde Brigade in het noorden, met twee gemechaniseerde Nederlandse bataljons en een Duits tankbataljon waarin een Nederlandse tankcompagnie is opgenomen; de Nederlandse 43^e brigade valt onder het commando van de 1^e Duitse Pantserdivisie;
- de 13^e Lichte (of gemotoriseerde) Brigade in het zuiden, die bestaat uit slechts twee bataljons met wielvoertuigen en geen zware bewapening heeft.

Het motoriseren van de 13^e Brigade is een noodgreep geweest ten gevolge van de bezuinigingen onder Rutte-2. Conceptueel is het verkocht als een brigade die geschikt werd gemaakt voor optreden in Afrika.

Maar wat werkelijk verkocht is – voor een vriendenprijs – dat zijn de moderne CV-90 pantsergevechtsvoertuigen. Het Estse leger rijdt nu rond met het grootste deel van de afgestoten 88 CV-90s.

De absolute prioriteit van de NAVO is dat de Nederlandse landmacht weer geloofwaardig gaat bijdragen aan artikel 5 – de afschrikking en verdediging van het bondgenootschappelijke grondgebied.

Daarvoor zal allereerst versterking van de slagkracht van de landmacht nodig zijn. De grootste militaire uitdaging aan NAVO's buitengrenzen gaat immers uit van de Russische landstrijdkrachten.

Bij de Nederlandse landmacht zou daarom de 13^e brigade op termijn weer gemechaniseerd moet worden.

Het meest wenselijke is een structuur gelijk aan de 43^e brigade – dus met twee gemechaniseerde bataljons en een tankbataljon (een Nederlands tankbataljon met wellicht daarin een Duitse tankcompagnie?).

De NAVO vraagt overigens om vierkante brigades met elk vier bataljons. Dat zou betekenen dat nog eens twee extra bataljons (gemechaniseerd of uitgerust met tanks) opgericht moeten worden.

Ook de artilleriesteun verdient de aandacht. Nu beschikt de landmacht slechts over een 18 zware Panzerhouwitsers 2000 en daarnaast 18 mortieren 120 mm.

De 11^e Luchtmobiele Brigade moet uiteraard blijven bestaan, ook in de air manoeuvre capaciteit met de Apache-gevechtshelikopters en luchtsteun.

De Luchtmobiele Brigade is bij uitstek geschikt voor snelle inzet – zowel voor artikel 5 als voor niet-artikel 5 of crisisbeheersingsoperaties. Want ook voor interventies buiten Europa moeten we rekening houden met beter uitgeruste opponenten.

Op die manier krijgen we een meer coherente landmacht, die weer mee kan doen aan de kerntaak van de NAVO – in het bijzonder door verdere aansluiting bij de zware divisies die Duitsland gaat versterken en waarvoor onze oosterburen in het kader van het Framework Nation Concept graag deelname zien van partnerlanden.

Dat zou de prioriteit moeten zijn wat betreft capaciteiten, in overeenstemming met de NAVO behoeftes. Het kan evenwel niet zonder keuzes – ten koste van niche capaciteiten – althans binnen het plafond van de thans beschikbare financiële middelen.